

Володимир Трофимович

Острог (Україна)

УКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦИСТІВ У ГЕНЕРАЛЬНОМУ ГУБЕРНАТОРСТВІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Окупаційна влада утвореного декретом А. Гітлера від 12 жовтня 1939 р. Генерального губернаторства (ГГ), образно кажучи, успадкувала українсько-польське протистояння. Українці бажали усунення з українських етнічних теренів польського самоуправління й нарікали, що поляки визначають для них вищі контингенти збіжжя та іншої сільськогосподарської продукції для Вермахту. Ця ситуація спонукала гітлерівців ретельніше вивчати можливості використання українсько-польських антагонізмів в інтересах Німеччини. Враховуючи подібні настрої, нацисти вже з кінця 1939 р. проводили лінію на «загравання» з українським населенням окупованої держави.

Одне з важливих завдань вони вбачали у створенні противаги в національній політиці в Генеральній губернії, спираючись на старі та нові українсько-польські суперечності. Їм було вигідно підтримувати українців коштом поляків, аби забезпечити собі роль арбітра.

Сподіваючись на негативну реакцію поляків, німці навмисно всіляко рекламували «привілейоване» становище українців. Така політика вела до того, що на території ГГ стосунки між українцями та поляками постійно загострювались, оскільки останні оцінювали дії перших як державну «зраду».

Наслідки політики протиставлення через фаворизацію проявилися дуже швидко. Адже саме терени Холмщини стали згодом місцем перших спалахів польсько-українського конфлікту, що переросли у війну.

Напад Німеччини на СРСР приніс новий розклад сил в українсько-польський конфлікт. На Холмщині він проявився у вигляді хвилі атак польських бойових структур на українських культурних, суспільних і релігійних діячів, які були в меншості, не одержували захисту з боку німців і ставали легкими жертвами польського терору.

З метою створення на території Замоїського повіту зразкової німецької колонії, що мала охопити 116 населених пунктів, з яких передбачалося виселити 110 тисяч українських і польських селян, окупаційна влада здійснила восени 1942 – взимку 1943 рр. переселенську акцію, залучивши до неї й українську поліцію та Український допомоговий комітет (УДК). Усвідомлюючи, що польське підпілля буде нападати на неї, гітлерівці вирішили розмістити навколо колонії українських селян, переселених із Замоїщини, тобто створити «захисний пояс навколо німецької поселенської зони», який би прикривав її від ударів польських партизанів, дислокованих у білгорайських лісах. Вони слушно передбачили, що польський гнів впаде передусім на голови переселених українців.

Наслідком нацистської провокації став польський терор проти українців, який почав стрімко переростати від індивідуального до масового, до нищення цілих сіл і вбивств їхніх мешканців. Тисячі українських втікачів потягнулися через Західний Буг на Волинь. Саме ці біженці являли собою «наочну агітацію», що істотно посилила антипольські настрої волинян-українців і принесла жахливі розповіді про трагедію на Забужжі.

Список основних джерел та літератури:

1. Кров українська, кров польська... Трагедія Холмщини та Підляшся в роках 1938–1948 у спогадах / Упорядник : Мирослав Іваник. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014.

2. Макар Ю. Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947). Дослідження. Спогади. Документи. Т.1: Дослідження / Ю. Макар, Н. Горний, В. Макар, А. Салюк. – Чернівці : Букрек, 2011.

3. Трофимович В. Українці та поляки на Холмщині в 1939–1943 рр. / В. Трофимович // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог : Вид-во НаУОА, 2016. – Вип. 25.